

BALÁZS GÉZA

KITÁGULT VILÁG NAGYRÁKOSON

6. MŰVELŐDÉSSZEMIOTIKAI SZIMPÓZIUM JÓZSA PÉTER EMLÉKÉRE

„**A**nnak idején Józsa Péter agilitása szervezte meg a magyar szemiotikát. Ám ehhez kellett egy akadémiai munka is. Józsa disszertációja ennek a célnak felel meg, és Józsa Péter igazán sokoldalú érdeklődéséből három-négy olyan tanulmányt szedett össze, amelyek többeket érdekelhettek. Az előszó még igazából a társadalmi tudatról szól. Majd a strukturalista elemzés bemutatása következik. Ez után jön a nálunk mindmáig megszívlelendő Lévi-Strauss-diskusszió. Józsa saját felismerésének tartja a homológ metaforikus kód középpontba állítását. Mindezekkel kapcsolatban Józsa felismerései ma is fontosak, folytathatók” írja Voigt Vilmos folklórkutató, szemiotikus, a Magyar Szemiotikai Társaság elnöke – aki 2002-ben kezdeményezője volt a szombathelyi és nagy-rákosi Józsa Péter művelődésszemiotikai szimpóziumoknak. Az 2002-ben indult a Józsa-szimpóziumokat 2005-ben, 2009-ben, 2014-ben, 2017-ben követték újabbak, és így érkeztünk el a 6. alkalomhoz, amelyet 2019. június 4-én Nagyrákoson rendeztek meg. (A szimpóziumok támogatásából alkalmanként részt vállalt Vas megye közgyűlése, a Savaria Egyetemi Központ, a Savaria Múzeum, a Martineum Felnőttképző Akadémia, és rendszeres támogatója a Nemzeti Kulturális Alap, Nagyrákosi Polgármesteri Hivatal.)

A 6. művelődésszemiotikai szimpózium témája: egy Józsa Péter-tanulmány újraolvasása, értelmezése volt, illetve bármilyen tematikai kapcsolódás Józsa Péter munkásságához. Fontosabb köteteinek fejezetcímeivel (címszavakkal) mutatom be Józsa Péter munkásságát, hogy megvilágítsam a Józsa által fölvetett témák máig való korszerűségét: A társadalmi kommunikáció és a kultúra egységes elmélete felé – Kultúra és társadalmi praxis – A kultúra csatornarendszere: a közművelődés – A kultúra feltétele: az aktivitás – Társadalmi lét és esztétikai praxis – Esztétikai jelentés és esztétikai kód – A társadalmi tudat és a kultúra – A szavak, a dolgok – és a filozófus – Szemiotika és kommunikációelmélet – A szemiózist alkalmazó csoportok típusai – Tömegkommunikációs sztereotípek és klisék funkciója 9–12 éves gyerekek tudatában (Józsa Péter: Kód – kultúra – kommunikáció, NPI, é. n.); Jelentéstani problémák a társadalmi kommunikáció elméletében (Magyarországi művészet-szociológiai és művészet-szemiotikai kutatások eredményei) – A jelentés fogalma – A film mint beszéd, diskurzus, nyelvezet és nyelv – Ideológiai struktúrák és jelentésszerkezetek – Jancsó-tanulmányok – A vallás funkcionális elemzése (Józsa Péter: Adalékok az ideológia, NPI, 1979); A strukturális elemzés tárgya – A „homológ-metaforikus” (konkrét-logikai) kód

és funkciói – Mire való a szemiotikus elemzés? (Józsa Péter: Lévi-Strauss, strukturalizmus, szemiotika, Akadémiai, 1980).

Fölmerülhet a kérdés, hogy miért éppen Vas megye és az őrségi Nagyrákos a szimpóziumok színhelye? A Budapesten élő Józsa Péter itt vásárolt magának egy parasztházat, s a nyarakat munkával itt töltötte. És 1979-ben itt temették el. Sirját az önkormányzat gondozza, s a szemiotikusok minden szimpózium alkalmával megkoszorúzzák.

De ki volt Józsa Péter (1929–1979)? Leginkább művelődésszociológusnak, szemiotikusnak kellene nevezni. Voigt Vilmos így ír róla, elárulva néhány fontos életrajzi adatot (Józsa Péter életrajza nem szerepel az interneten):

„Józsa Péter életútjáról még nem készült igazán részletes, pontos áttekintés. Kora ifjúságától fogva a művelődés és a népi kultúra elmélete érdekelte. Kitűnő esztétikai ismereteit leginkább a szociológia irányába fejlesztette tovább. Ezért is foglalkozott az olvasmányok befogadásával és a filmekkel. Érdeklődése azonban az irodalomtól és a vallástól a zenéig és a pszichológiáig sok mindenre kiterjedt. Egy szerencsésebb korban és szerencsésebb társadalomban kiváló politikus vagy művelődéspolitikus lett volna. (...) 1958-ban öt évre elítélték, Kardos László, Márkus István, Kemény István és mások társaságában. A börtönben és kiszabadulása után is sokféle társadalomtudományi művet fordított magyarra. Nemsokára a Valóság folyóiratban tudott először publikálni. Az 1970-es évek elejétől (már a Népművelési Intézetben) kezdte el a kulturális javak fogyasztása téma széles körű, empirikus kutatását. A később kulturális blokkok vizsgálataként itthon is, külföldön is híressé vált vizsgálatok minden jövőző magyar művelődésszociológiához alapul szolgálnak majd, és máris pótolhatatlan, őszinte képet adnak egy mára végképp eltűnt korszak kultúrájának mindennapi működéséről. Józsa Péter sokoldalú ember volt (...), nemcsak kiváló kutató, hanem kitűnő szervező is volt. Létrehozta a Szemiotikai Tájékoztató hírlevelét. (...) Az ötvenedik születésnapját sem érthette meg. Alkotó évtizedeiben hol kiadói munkássága, hol politizálása, hol a közéletből való eltávolítása gátolta tudományos terveinek megvalósítását. Meg aztán a nemzetközi szemiotika rendszeres rendezvényei, könyvsorozatai akkor szerveződtek meg, amikor ő már nem élt. Életműve így is irigylésre méltóan gazdag.”

A 6. művelődésszemiotikai szimpózium Józsa Péter halálának 40. évfordulójára esett. Az őrségi Nagyrákos polgármesteri hivatalában Baksa Eszter polgármester hatodszor köszöntötte a résztvevőket. Gondolatok az előadásokból:

Kitágult a világ, a világ „kismult”, emberiség Godot-ra vár... foglalható össze címszavakban Markó Péter (Sárvár) előadása. A szimbólum több tudomány fogalma, összekötő szereppel bír, átélhetővé teszi a közösségi tudatformákat, összeköti a közösséget, emelte ki több éve folyó szimbólumkutatásuk tapasztalataiból Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor (Budapest, Velem). Gráfik Imre (Szombathely) a népművészetre vonatkoztatható esztétikai jelentéstöbbletről értekezett. Meglátása szerint felértékelődnek a kézműves termékek, mert kiemelkednek a tömegtermelésből. Hogyan lehet festményekről vagy zenéről beszélni? Ujvári Edit (Szeged) az erős európai verbális kultúra hagyományait és változásairól szöveg. Balázs Géza (Budapest) a világot jellemző kulturális sokkról mint szemiotikai jelenségről értekezett.

JÓZSA PÉTER EMLÉKEZETE

BALÁZS GÉZA: KITÁGULT VILÁG NAGYRÁKOSON

A szimpóziumok anyagát a Vasi Szemle rendszeresen megjelentette. A korábbi Józsa Péter-szimpóziumokról itt lehet tájékozódni:

- I. Szemiotikai szimpózium Józsa Péter emlékére. Nagyrákos, 2002. október 19.
<http://www.szemiotika.hu/2009/08/19/i-szemiotikai-szimpoziium-jozsa-peter-emlekere/>
- II. Szemiotikai szimpózium. Szombathely–Nagyrákos, 2005. április 22-24.
<http://www.szemiotika.hu/2009/08/19/ii-szemiotikai-szimpoziium-jozsa-peter-emlekere/>
- III. Józsa Péter-szimpózium. Szombathely–Nagyrákos, 2009. május 29-30.
<http://www.szemiotika.hu/2009/08/19/iii-jozsa-peter-szimpoziium/>
- IV. Józsa Péter-szimpózium (Jelromlás). Szombathely–Nagyrákos, 2014. április 4-5.
<http://www.szemiotika.hu/2014/04/10/a-jelromlas-iv-jozsa-peter-muvelodesszemiotikai-szimpoziium/>
- V. Józsa Péter-szimpózium. Szombathely–Nagyrákos 2017. június 2-3.
<http://www.szemiotika.hu/2017/06/15/valami-veget-er-v-jozsa-peter-muvelodesszemiotikai-szimpoziium/>
- VI. Józsa Péter-szimpózium. Nagyrákos, 2019. június 3-4.
<http://www.szemiotika.hu/2019/06/08/kitagult-vilag-nagyrakoson/>

A tervek szerint 2021-ben folytatódik Szombathelyen és Nagyrákoson a sorozat.